

Sabbatical

Martin de Jong

Sabbatical

2014
www.buisdorp.com
Een Buisdorps Boek

Eerder verschenen
Zoute griotten speciaal
Tijd voor stampij
De mooiste dag tot nu toe
Literaire giller

In voorbereiding
Duizend korte columns
Radio Buisdorp (radioscripts)
Livia (roman)
Aan de hand en andere aandoeningen (verhalen)
Berichten uit Buisdorp (roman)
Soep (roman)
Zie voor voorlopige voorpublicaties www.buisdorp.com

Copyright © 2014 Martin de Jong
Omslagillustratie © 2014 Irene Mulder / LGB produkties /
www.irenemulder.nl
Vormgeving binnenwerk Martin de Jong
Auteursfoto Esther Lammers

ISBN 9789462544970
NUR 301

Inhoud

Good Times Gone	7
Dear Prudence	35
Dream Home Heartache	120

*As silenced laughter echoes
Tales of tears are told*

William Shakespeare (ongepubliceerd)

Good Times Gone

De provisorische garderobe bevindt zich in de hal, voor de wand waar vroeger een omvangrijk schoolbord hing. Het hoogtepunt van de dag was het: je had je fiets of brommer gestald, liep gaperig de school binnen en trof de adjunct-directeur aan die op het bord de namen noteerde van leerkrachten die ziek waren en wier lessen dus niet doorgingen. In gunstige gevallen kon je dan weer naar huis en je bed in of door de Buisdorpse binnenstad gaan banjeren totdat in bioscoop Corso de eerste voorstelling begon, het maakte niet uit wat er draaide.

Ik reik mijn jas aan, zeg wie ik ben en ontvang behalve het bonnetje voor de jas een badge met mijn voornaam erop. Als je iemand niet aan zijn gezicht herkent helpt de badge je aan zijn of haar voornaam, als je het dan nog niet weet moet je naar de achternaam vragen. Een pijnlijke vertoning – na het vernemen van de naam enthousiast zeggen dat je hem of haar meteen herkend had. Waar ben ik aan begonnen. Corso bestaat niet meer, naar huis en naar bed zou kunnen. Maar als ik te snel opgeef krijg ik daar spijt van.

Koffie. Daar moet ik voor in de lerarenkamer zijn, aldus de garderobetante die badgeloos is en dus geen oud-leerlinge zal zijn. Koffie? Niks koffie, een biertje. Tegenwoordig schijnt dat uit den boze te zijn, in mijn tijd kon je op schoolfeesten probleemloos bier krijgen. Dat was zoals het hoorde, alleen was ik er geen liefhebber van.

Een eerste slok bier smaakte me niet, daarom dronk ik thuis een flesje van mijn vader leeg: dan was ik al aan de smaak gewend. Als je ouder wordt neemt het smaakvermogen af, hoe zeg je dat. Soorten bier kan ik niet meer van elkaar onderscheiden. Nog verder terug: met kerstmis aan tafel, ik was twaalf, mocht een glas wijn drinken. Wat dat op die leeftijd met je smaakpapillen doet! Zo'n uitwerking heeft drank niet meer op me.

Aan het einde van de gang is de gymzaal. Ik hoor er *Superstition* vandaan komen, alsof ik verplaatst ben naar een schoolfeest in de jaren zeventig.

In de lerarenkamer is een bar ingericht. Ik bestel een biertje bij iemand die ook al geen oud-leerling is, dat gaat goed zo. De piano van toen ontbreekt. Als redactie mochten we in het weekend aan de schoolkrant werken, de conciërge hield toezicht maar kon baldadigheid niet altijd voorkomen. Samen met Ed drong ik een keer de administratie binnen en doorzocht de leerlingendossiers op adressen en telefoonnummers van meisjes die ons bekoorden en dat waren er nogal wat. In de lerarenkamer, waar we officieel ook geen toegang toe hadden, bevond zich een piano. Ed begon uitgelaten met zijn vuisten de toetsen te bewerken alsof het een carillon was. De conciërge kwam geschrokken kijken wat er gaande was, ik stelde hem gerust door te zeggen dat Eds vader concertpianist was.

‘Volgens je badge ben jij Tom,’ zegt de man die terwijl ik terugdroomde naar de schoolkranttijd voor me is opgedoken. ‘Dan moet je Tom Veers zijn.’

‘Daar zit een kern van waarheid in,’ zeg ik, hem niet herkenkend. Zijn badge brengt uitkomst: Rein, het is Rein van Goor. Hij belde me op om me voor de reünie uit te nodigen. Zijn stem zal niet veel veranderd zijn, uiterlijk is hij niet meer de Rein die hij was. Dat geeft een lichte schok want zelf ben ik sinds de middelbare school niet veranderd, wat ik weet omdat ik mezelf meerdere keren per dag in de spiegel zie. Jongeren die ouderen geworden zijn, probeer daar maar eens vrolijk bij te blijven. Als Rein geen haar had gehad zou hij kaal geweest zijn – op dergelijke *extreme make-overs* moet ik ook bedacht zijn.

‘Ik heb je grote vriend Mark aan de lijn gehad,’ zegt hij. ‘Wilde hem strikken voor een voordracht maar daar vroeg hij geld voor.’

‘Groot gelijk,’ zeg ik. We zouden allemaal smartengeld moeten krijgen. Voor gederfde levensvreugde wegens jaren-

lang met tegenzin schoolgaan. ‘Worden er ook leraren verwacht?’

‘Er staat er een voor je,’ zegt Rein.

Onthutsend dat iemand die bij je in de klas heeft gezeten voor de klas terechtgekomen is, nog op het Graaf Dorus V College ook. Als je op school zit zijn leerkrachten net als politieagenten natuurlijke vijanden. Er moet van alles mis met je zijn als je bij de politie gaat of vrijwillig het leger in – dat was helemaal zo in een tijd dat jongeren alles in het werk stelden om onder het vervullen van de dienstplicht uit te komen. Wilde verhalen deden de ronde. Iemand die ten behoeve van de keuring de bodem van zijn onderbroek bedekt had met een paar paplepels pindakaas en terwijl hij naakt behalve die onderbroek door de keuringsarts werd gekeurd een vinger pindakaas opdiepte en in zijn mond stak, met als beoogd gevolg dat hij voorgoed ongeschikt werd bevonden voor het verdedigen van het land.

Rein die voor de klas stond. ‘Wat voor les geef je?’

‘Nederlands,’ zegt hij.

‘Is dat leuk?’

‘Als ik het over literatuur kan hebben is het leuk. Lesgeven over onze klasgenoot Mark Tonneur is natuurlijk het toppunt van leuk. Maar de meeste tijd zit helaas in het bijbrengen van grammatica. Dat is trouwens een maatschappelijk probleem. Was van de week in het Burgemeester Notenplantsoen, daar stond op een bord: *Verboden men zich op het gras te begeven*. Toen ik thuiskwam meteen de locoburgemeester erover gebeld. Ze zou er werk van laten maken maar toen ik gisteren ging kijken was er nog niks aan gedaan. Niet te geloven.’

‘Grammatica leerden we toch op de lagere school?’

‘Wij nog wel,’ zegt Rein. ‘De leerlingen van nu zijn hopeeloos, wat grammatica aangaat.’

‘Misschien moet de spelling vereenvoudigd worden,’ opper ik.

‘En dan? Je moet hoe dan ook leren hoe het moet. Neem de tafels van vermenigvuldiging. Die kan je toch ook niet

vereenvoudigen? In je kop stampen, iets anders zit er niet op. Wiskunde idem dito.'

Meetkunde en algebraak, verschrikkelijk. A kwadraat maal tussen haakjes $2AB$ plus B kwadraat... Of gedeeld door B kwadraat en daar dan weer de wortel uit trekken. Niets, maar dan ook niets weet ik nog van wiskunde. Bijna niets van wat ik bij al die andere vakken leerde. En wat ik nog wel weet is loze kennis. *Trias, Jura, Krijt – Cambrium, Siluur, Devoon*. Dat was van de geologische tijdschaal die me na het verlaten van de school nooit van pas is gekomen. En dat ik nog weet welke religie de oorspronkelijke bewoners van het Plofgebergte aanhingen is ook een stukje algemene ontwikkeling waar ik best zonder zou kunnen.

Duitse rijtjes die we als de tafels van vermenigvuldiging in onze koppen stampten, zodat ik ze nog altijd kan opzeggen – maar zonder dat ik weet wat ze te betekenen hebben. *Auge, Bett, Ende, Hemd, Ohr, Herz*. Daar was iets mee, maar wat? Het enige wat me van dat rijtje bijstaat is wat Goudenbos, de leraar Duits en biologie, er in autobiografische zin over vertelde ter verklaring van de niet geheel alfabetische volgorde van de opsomming. Want hij had dat rijtje als knaap ook uit zijn hoofd moeten leren. Hoe deed hij dat? Hij kon het onthouden aan de hand van de eerste letters: *Abe, hoh!*, zoals hij zich voorstelde dat de voetballer Abe Lenstra in het stadion werd toegejuicht. Volkomen mesjokke, die man. O ja, hoe zat het, kwamen er nou leerkrachten naar de reünie?

'Fons Eldebroed zou komen,' zegt Rein. 'Maar die is niet uit onze gelederen afkomstig. Hij geeft ook Nederlands. De meeste leerkrachten van toen zijn dood.'

'DuPleur ook, mag ik hopen?'

'Die heeft z'n pensioen niet gehaald.'

'Hij had toch suiker?'

'En psoriasis en een kunstknie en een pen in zijn heup en een nier die aan de wandel ging maar daar is hij niet aan overleden. Hij heeft de laatste jaren van zijn leven een beetje met zijn gezondheid gesukkeld. Een halfjaar voordat hij gepensioneerd zou worden kwam hij met zijn fiets onder een

vrachtwagen terecht waardoor hij niet meer voor de klas kon staan. Nou ja, hij kon überhaupt niet meer staan: beide benen en de balzak moesten geamputeerd worden.'

Ik zie het voor me. DuPleur die gereduceerd is tot een romp met armen eraan en dat verschrikkelijke aardappelhoofd erop en 's morgens door de conciërge op zijn bureau wordt getild om te kunnen lesgeven en aan het eind van de dag er weer af en in een fietstas wordt gestopt en naar huis gereden. 'Dat ongeluk was hem niet fataal?'

'Hij heeft nog een jaar of vijftien geleefd. Op een gegeven moment schijnen ze een deel van zijn maag verwijderd te hebben, ik weet niet waarom. Misschien dat het tijdens de herniaoperatie gebeurde, ze waren toch bezig. Hij ging toen hij tegen de tachtig liep dementeren en is na een aantal beroertes ten slotte overleden aan koolmonoxidevergiftiging.'

DuPleur was een ploert die leerlingen het leven zuur maakte en zelfs een meisje van zeventien een keer aan het huilen had weten te krijgen. En dat stonden we toe, timide als we waren. We hadden assertiever moeten zijn. Pubers, adolescenten in de kracht van ons leven. *Kom op, jongens, niet zo zachies, het is je moeder niet!* zoals mijn judoleraar placht te zeggen. Gewoon DuPleur na het uitgaan van de school met een mannetje of zes bespringen om hem uit ons lijden te verlossen. Hem met z'n zessen in bedwang houden en de kop van de romp loswerken. Of eerst met een theelepeltje zijn oogballen eruit wippen en met een nijptang het neusschot loswrikken en als de kop dan van de romp gescheiden was je wijs- en middelvinger zo ver mogelijk in de oogkassen steken en de duim in de van het gillen nog opengesperde mond en de kop als een bowlingbal gebruiken of ermee gaan voetballen. Ik mocht die man niet.

Maar we waren veel te dociel en ook onze ouders lieten het afweten. Je kreeg strafwerk en daar legde je je bij neer. Terwijl je vader de volgende dag verhaal had moeten gaan halen bij de leerkracht die het strafwerk gegeven had. 'Ben jij wel goed bij je hoofd? Ingevolge de leerplichtwet moet mijn zoon vijf dagen per week naar school maar dat wil niet

zeggen dat je het recht hebt om ook beslag te leggen op zijn vrije tijd. Maak dat strafwerk zelf maar, vuile stinkerd.'

We hadden alleen wat in te brengen bij leraren die geen orde konden houden en die we daarom genadeloos pestten. Dat was achteraf gezien niet aardig van ons maar dan had zo'n slap figuur maar een ander beroep moeten kiezen.

Rein is in gesprek geraakt met iemand die niet bij mij in de klas gezeten heeft, ik loop met mijn biertje naar de gymzaal. Het is nog steeds als een schoolfeest: *Why Can't We Live Together* komt uit luidsprekers. O wat mooi. En o wat een doeltreffende simpelheid: een hammondorgel en een ritmebox, een intro van anderhalve minuut en dan die geweldige soulstem van Timmy Thomas.

Iemand die ik niet herken zegt wat tegen me en ik lach terug, hem niet verstaan hebbend. Het is niet zo dat ik doof aan het worden ben. Als je ouder wordt verlies je het vermogen om gesproken woord te kunnen volgen als er ook muziek klinkt, wat je als je jong bent nog wel kunt. Ik heb de laatste tijd ook dat ik mensen die zacht praten niet goed versta omdat ze zacht praten. Maar mijn ogen!

Het is me gaan opvallen dat er leesbrillen opgezet worden om namen op badges te lezen. Ik lees nog zonder bril omdat ik ontzettend veel lees. Mensen die weinig lezen verpesten daardoor hun ogen en moeten aan de leesbril. Zo zit dat.

'Tom Veers! Ik ken je nog, baasje!'

Wie hebben we daar... Het gezicht zegt me niets en een postuur als ik tegenover me heb kwam in onze tijd onder leerlingen niet voor. Steels badgeturen... Arend... Juist, Arend de Gier.

'Man Arend, ik herkende je meteen!' Arend, in mijn herinnering komt hij in volle glorie tot leven. De laatste anderhalf jaar niet zozeer luisterend naar de naam Arend als wel gebukt gaand onder de spotnaam Brains. Bij Engels moesten we een spreekbeurt houden op basis van een krantenbericht dat in het lesboek was gereproduceerd. Simpel eigenlijk: het krantenbericht lezen en navertellen, in

het Engels. Zittend op de stoel van de leraar. Hoe heette die leraar? Weet ik niet meer, doet er niet toe. Arend hield een lezing over fabrieken in Engeland waar het niet goed mee ging. Na afloop vroeg de leraar of we daar vragen over hadden. Niemand luisterde naar zo'n spreekbeurt dus we hadden geen vragen. De leraar wel. Hij wilde van Arend weten wat er gedaan zou kunnen worden om het weer beter te laten gaan met de fabrieken waar het niet goed mee ging. 'Ze meer water geven,' zei Arend, die niet begrepen had dat het woord *plant* dat hij in het boek was tegengekomen in het Engels ook fabriek kon betekenen.

'Wat doe jij tegenwoordig?' vraagt Arend.

'Ik werk bij een reclamebureau.'

'*En schoon is mijn kunstgebit!*'

'Die is niet van mij,' zeg ik. Maar wel uit onze tijd. Als een leraar getallen opsomde was het gebruikelijk dat iemand aan het einde van zo'n opsomming riep: *En schoon is mijn kunstgebit!* Of: *En het reservegetal is...* Of, en dan citeerden we het televisiequizwezen: *Pierre, wat hebben ze gewonnen?* Idem bij een lastige vraag: *Dat zoeken we op!* En toen we in de ban waren geraakt van Wim T. Schippers en diens verbijsterende scheppingen: *Reeds!* en *Pollens!*

'Hoe kom jij aan de kost?' vraag ik.

'Ik doe in deodorant.'

Ook door Chira word ik herkend – ik heb kennelijk een kop die nooit meer overgaat. Chira is nog even *petite* maar haar lange meisjeshaar is grijs geworden.

'Je maakte prachtige karikaturen,' zegt ze. 'Daar was ik jaloers op.'

'Dat je dat nog weet.' Ik maakte ze voor de schoolkrant, ter illustratie van een interview met een leerkracht of gewoon om ze te sarren.

'Er is me van deze school onwijs veel bijgebleven,' zegt Chira. 'Ik ben Nederlands gaan studeren maar van mijn studietijd herinner ik me veel minder.'

'Wat doe je? Sta je voor de klas?' In wat voor wereld zouden we leven als al mijn klasgenoten in het onderwijs

waren geëindigd. Of bij de politie of in het leger. Arend deed in deodorant, dat viel relatief nog mee.

‘Ik voed mijn dochters op.’

‘Hoe oud zijn ze?’

‘Achtien en twintig.’

‘Heb je oppas kunnen regelen?’

‘Mijn man houdt toezicht. Weet je waar we wonen? Op het platteland, in Fuuss.’

‘Daar zijn we op schoolreis geweest!’ Zo’n inteeltgemeente waar de deelnemers aan *Zeskamp* vandaan kwamen. Waar je als meisje gevaar liep aan je grootvader te worden uitgehuwelijkt. Als je dan een dochter kreeg was die tevens je tante, een zoon ook je oom. Ik was er jaren later nog twee keer geweest, met mijn geliefde.

Chira overhandigt me een visitekaartje. ‘Ik probeer vanavond klanten te werven. De studie Nederlands was verspilde tijd en moeite, ik ben beeldhouwster geworden. Als ik eens een beeld voor je moet maken kan je me mailen of bellen.’

Geblinddoekt zou ik hier de weg weten. De trap op naar de leslokalen – dat gaat niet door, een lint verspert de doorgang derwaarts. Misschien zijn ze bang dat het weerzien met ex-klasgenoten bronst en paarvorming in de hand werkt en dat herenigde stelletjes naar boven sluipen om daar invulling aan te geven, zoals indertijd op schoolfeestjes niet ongebruikelijk was.

Hoewel mijn hoofd er meestal niet naar stond fietste ik elke ochtend gehoorzaam dat roteind naar school, met heen en terug tegenwind en altijd regen. Op een fiets met houten banden. Ik kan me nog opwinden als ik eraan terugdenk. Ik hield van lezen, las voordat ik naar school ging, las als ik uit school gekomen was. Had de hele dag wel willen lezen.

We hadden goed beschouwd geen leven. Schoolgaan was bedoeld om je in het gareel te houden, je voor te bereiden op een gehoorzaam leven als nuttig lid van de maatschappij. Dat is geen bittere vaststelling achteraf, dat beseften we toen al. Want we lazen *Het rode boekje voor scholieren* waarin

het onmondig houden van studenten, de onrechtvaardigheid van gezag, repressieve tolerantie en andere frustrerende obstructie die onze zelfontplooiing in de weg stond aan de kaak gesteld werd.

We waren jong en hadden energie te over en stonden vooraan om stenen naar de politie te gooien als er gedemonstreerd werd voor de vrede. Ook lieten we ons meeslepen in de strijd voor een rechtvaardige samenleving met een eerlijke verdeling van inkomen, kennis en macht – en eerst en vooral gratis openbaar vervoer want we hadden door de voordelige Tienertoer de smaak van het reizen te pakken gekregen. Geen actievoerder beseftte dat gratis openbaar vervoer een utopie was. Want wie betaalde dan de trams en de bussen die ons gratis vervoerden, wie de salarissen van tramconducteurs en buschauffeurs? Het geld daarvoor zou uit de algemene middelen komen zodat ook mensen die nooit de tram of de bus namen, zoals bedlegerige senioren die hun hele leven, althans totdat ze op bed waren komen te liggen, hard gewerkt hadden, aan het gratis openbaar vervoer konden meebetalen. Over rechtvaardig gesproken.

We waren manisch progressief en met het *Rode boekje* in de hand verzetten we ons tegen de contrarevolutionaire krachten, onder het zingen van: *Dit is / het begin / Wij gaan door met / de strijd!*

Daar kwam natuurlijk niet veel van terecht, van die strijd, laat staan van doorgaan ermee. We maakten allemaal braaf de school af en werden brave burgertrutten en nuttige leden van de maatschappij. Ik in de reclame, Arend in de deodorant.

Johnson molenaar!

Geen vergissen mogelijk: daar hebben we Peter Galbroek. Hij herkent mij ook, zonder naar mijn badge te hoeven turen, zijn eventuele leesbril kan ongebruikt blijven.

‘Hoe gaat het met het laten?’ vraag ik.

‘Dat is er niet meer bij,’ zegt Peter. Was hij vroeger ook zo lang? Een hoofd groter dan ik, om niet te zeggen dat ik een hoofd kleiner ben. ‘Daar slik ik al twintig jaar pillen

voor. Ik bedoel tegen. Weet je, ik kreeg op een gegeven moment verkering en mijn vriendin kon er de lol niet van inzien.’

Peter had een ongevaarlijke aandoening aan de ruftwegen die hem in staat stelde een scheet te laten terwijl hij uitademde – en net zo vaak. Dat kon tijdens slaapverwekkende lessen hilariteit geven, vooral als anderen het voorbeeld volgden door bezeten op een blote bovenarm te blazen. En dan die week in Fuuss waar flatulente Peter op de slaapzaal de hele nacht lag te rotten en we tot aan de dageraad met de slappe lach wakker lagen. Maar zijn gave kon zich ook tegen hem keren, zoals toen hij met een onder zijn jas weggemof-felde elpee broekhoestend de platenzaak probeerde te verlaten.

‘Weet je nog,’ zegt Peter. ‘Die schoolreis naar Londen.’

Verdomd, Londen. Ik zou bijna vergeten dat het schoolleven ook aangename kanten had gekend. Een week naar Londen, in het laatste jaar, toen de eindexamens er al op zaten. Met een touringcar en de boot. In Londen logeerden we in een oud hotel dat niet ver van sloop verwijderd kon zijn. We zaten op een van de kamers met een clubje te kletsen toen Michel opgewonden binnenviel. We moesten hem volgen naar een hoger gelegen etage en al op de trap konden we het horen: seksueel gekreun van een vrouw, misschien wel een meisje. De leraar aardrijkskunde kwam ons achterna, joeg ons naar beneden – en bleef toen zelf staan luisteren want hij was in de twintig en nog niet blasé op dit gebied.

Op een maandagochtend stond hij slaperig voor de klas omdat hij een nachtconcert van Roxy Music had bijge-woond. In de bus tijdens het uitstapje naar Windsor Castle klonk op de radio van Bryan Ferry *The ‘In’ Crowd*, herinner ik me ineens weer. En ook dat de leraar aardrijkskunde in de klas rookte, net als bijna al zijn collega’s – en dat ons dat om de een of andere reden niet toegestaan was.

Een feestelijke week was dat geweest, naar Londen, maar ook weer niet alleen maar feestelijk. Ik had een potje zelf tegen jeugdpuistjes bij me. Hoe erg zal het met die jeugd-